DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

8. december 2011 *

I sag C-275/10,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandene) ved afgørelse af 28. maj 2010, indgået til Domstolen den 2. juni 2010, i sagen:

Residex Capital IV CV

mod

Gemeente Rotterdam,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano (refererende dommer), og dommerne M. Safjan, A. Borg-Barthet, E. Levits og J.-J. Kasel,

* Processprog: nederlandsk.

generaladvokat: J. Kokott
justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 13. april 2011,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Residex Capital IV CV ved advocaten M. Scheltema og E. Schotanus

— Gemeente Rotterdam ved advocaten J. van den Brande og M. Custers

— den nederlandske regering ved M. Noort, som befuldmægtiget

— den danske regering ved C. Vang, som befuldmægtiget

— den tyske regering ved T. Henze og K. Petersen, som befuldmægtigede

— Europa-Kommissionen ved H. van Vliet og S. Thomas, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 26. maj 2011,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 88, stk. 3, EF.

2 Anmodningen er indgivet under en sag mellem Residex Capital IV CV (herefter »Residex«) og Gemeente Rotterdam (Rotterdam kommune) vedrørende en garanti, som Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam (Rotterdams kommunale havnevæsen (herefter »GHR«) havde stillet Residex for at dække et lån, som sidstnævnte havde tildelt en låntager.

Retsforskrifter

EU-ret

3 13. betragtning til Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 af 22. marts 1999 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af EF-traktatens artikel [88] (EFT L 83, s. 1) har følgende ordlyd:

»I tilfælde af ulovlig støtte, som er uforenelig med fællesmarkedet, skal den effektive konkurrence genetableres; til det formål er det nødvendigt, at støtten, inklusive renter, omgående tilbagebetales; tilbagebetalingen bør ske i overensstemmelse med procedurerne i national ret; […]«

4 Forordningens artikel 1 bestemmer:

»I denne forordning forstås ved:

[…]

f) »ulovlig støtte« ny støtte, der er gennemført i strid med traktatens artikel [88], stk. 3

[…]«

5 I meddelelse fra Kommissionen om de nationale domstoles håndhævelse af statsstøttereglerne (EUT 2009 C 85, s. 1) anføres i punkt 28, under afsnittet med overskriften »Forhindring af, at ulovlig støtte udbetales«:

»[…] Som led i deres forpligtelser i henhold til traktatens artikel 88, stk. 3, skal de nationale domstole sikre borgernes rettigheder over for en eventuel tilsidesættelse af disse rettigheder. […]«

6 Samme meddelelses punkt 30 under overskriften »Tilbagesøgning af ulovlig støtte« har følgende ordlyd:

»Når en national domstol stilles over for ulovligt ydet støtte, skal den drage alle retlige konsekvenser deraf i henhold til national ret. Den nationale domstol skal derfor principielt kræve fuld tilbagebetaling af ulovlig støtte fra støttemodtageren […]. Fastsættelse af krav om fuld tilbagebetaling af ulovlig støtte indgår i den nationale domstols forpligtelse til at beskytte klagerens (såsom konkurrentens) individuelle rettigheder

i henhold til traktatens artikel 88, stk. 3. Den nationale domstols tilbagesøgningsforpligtelse er derfor ikke afhængig af, om støtteforanstaltningen er forenelig med traktatens artikel 87, stk. 2 og 3.«

7 Det præciseres i punkt 2.1, tredje afsnit, i Kommissionens meddelelse om anvendelse af EF-traktatens artikel 87 og 88 på statsstøtte i form af garantier (EUT 2008 C 155, s. 10, herefter »garantimeddelelsen«):

»[…] Fordelen ved en statsgaranti er, at den risiko, som er forbundet dermed, bæres af staten. Staten bør normalt have udbetalt en rimelig præmie for at bære risikoen. Hvis den helt eller delvis giver afkald på en sådan præmie, er der både tale om en fordel for virksomheden og et dræn på statens ressourcer. […]«

8 Samme meddelelses punkt 2.2 har følgende ordlyd:

»Det er normalt låntageren, der er støttemodtager. […] I nogle tilfælde ville låntageren ikke uden en statsgaranti kunne finde et finansieringsinstitut, der i det hele taget var rede til at yde lån. […] En statsgaranti kan også bidrage til, at en nødlidende virksomhed kan fortsætte driften i stedet for at blive elimineret eller omstruktureret, hvilket kan skabe konkurrencefordrejninger.«

9 Under overskriften »Støtte til långiver«, har meddelelsens punkt 2.3 følgende ordlyd:

»2.3.1 Selv om det normalt er låntageren, der er støttemodtager, kan det ikke udelukkes, at långiveren også under visse omstændigheder vil drage direkte fordel af støtten. Hvis der f.eks. efterfølgende ydes statsgaranti for et bevilget lån eller en anden finansiel forpligtelse, som allerede er indgået, uden at vilkårene for lånet eller den finansielle forpligtelse justeres, eller hvis et garanteret lån

anvendes til at indfri et andet lån, der ikke er garanteret, i det samme kreditinstitut, kan der også være tale om støtte til långiveren, for så vidt som sikkerheden for lånene forøges. […]

2.3.2 Statsgarantier adskiller sig fra andre statsstøtteforanstaltninger, såsom tilskud eller skattefritagelse, ved at staten i tilfælde af en garanti også etablerer et retligt forhold til långiveren. Det skal derfor undersøges, hvilke konsekvenser statsstøtte, der er ydet ulovligt, kan få for tredjemand. […] Spørgsmålet om, hvorvidt støttens ulovlige karakter påvirker det retlige forhold mellem staten og tredjemand, skal undersøges i henhold til national ret. […]«

10 I garantimeddelelsens punkt 3.2 med overskriften »Individuelle garantier«, anføres:

»Kommissionen mener, at det i forbindelse med en individuel statsgaranti er tilstrækkeligt til at udelukke statsstøtte, at følgende betingelser alle er opfyldt:

[…]

c) Garantien dækker højst 80 % af de enkelte udestående lån eller andre finansielle forpligtelser; […]

Hvis en finansiel forpligtelse dækkes fuldt ud af en statsgaranti, mener Kommissionen, at långiveren er mindre motiveret til at vurdere, sikre og mindske risikoen i forbindelse med lånetransaktionen og især til at foretage en ordentlig vurdering

af låntagerens kreditværdighed. […] Dette manglende incitament til at mindske risikoen for, at lånet ikke indfries, kunne få långiverne til at yde lån med en kommerciel risiko, der er højere end normalt, […]

[…]«

11 Følgende præciseres i meddelelsens punkt 4.1:

»[…] Som udgangspunkt anses statsstøtteelementet for at være differencen mellem en rimelig markedspris for den individuelle garanti eller garantiordningen og den pris, der faktisk betales for den.

[…]

Når Kommissionen skal beregne støtteelementet i en garanti, vil den lægge særlig vægt på følgende forhold:

a) Ved individuelle garantier: hvorvidt låntageren er en kriseramt virksomhed. […]

Kommissionen bemærker, at en eventuel garant, der opererer under markedsøkonomiske forhold, ville kræve en høj præmie af kriseramte virksomheder på det tidspunkt, hvor garantien ydes, på grund af den forventede misligholdelsesgrad. Hvis der er særlig stor sandsynlighed for, at låntageren ikke vil kunne indfri lånet, eksisterer denne markedspræmie måske slet ikke, og under ekstraordinære omstændigheder kan garantiens støtteelement vise sig at være lige så højt som det beløb, der faktisk dækkes af garantien.

[…]«

Nederlandsk ret

12 Artikel 3:40, stk. 2, i Burgerlijk Wetboek (den nederlandske forvaltningslov) har følgende ordlyd:

»En tilsidesættelse af en bindende lovbestemmelse medfører retshandelens ugyldighed, eller såfremt bestemmelsen udelukkende tjener til beskyttelse af en af parterne i en retshandel med flere parter kun dennes anfægtbarhed, i begge tilfælde kun for så vidt som ikke andet følger af bestemmelsens formål.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

13 I 2001 erhvervede Residex en andel i selskabet MD Helicopters Holding NV (herefter »MDH«), der er et datterselskab af selskabet RDM Aerospace NV (herefter »Aerospace«). Samtidig fik Residex en ret til at tilbagesælge deres andel i MDH til Aerospace. I løbet af februar måned 2003, efter at have afslået en anmodning om, at det enten deltager i større omfang i MDH's kapital eller yder et lån til sidstnævnte eller Aerospace, gjorde Residex brug af optionen.

14 Residex opnåede imidlertid ikke betaling for salgsprisen på dets aktier på ca. 8,5 mio. EUR, som selskabet burde have modtaget på grund af putoptionen. Det fremgår således af forelæggelsesafgørelsen, at chefen for GHR tilbød Residex at omdanne selskabets fordring til et lån og lægge dette beløb til et lån på 15 mio. USD (på daværende tidspunkt svarende til ca. 13 922 405 EUR), som Residex ville yde til Aerospace. Som modydelse forpligtede GHR sig til at stille en garanti, som skulle dække lånebeløbet.

15 Ved en aftale af 3. marts 2003, suppleret i maj 2003, blev der indgået et lån for 23 040 657,03 EUR, inklusive renter og omkostninger. Ved en kontrakt af samme dato stillede GHR sig som garant over for Residex for et maksimumsbeløb på 23 012 510 EUR, forhøjet med renter og omkostninger hidrørende fra lånebeløbet.

16 Det er ubestridt, at Aerospace tilbagebetalte en del af nævnte lån — 16 000 000 EUR. Under henvisning til, at Aerospace ikke havde tilbagebetalt det sidste af lånet med skyldige renter, gjorde Residex ved skrivelse af 22. december 2004 til Gemeente Rotterdam garantien gældende over for sidstnævnte og forlangte betaling af 10 240 252 EUR, forhøjet med renter og omkostninger. Idet Gemeente Rotterdam afslog at betale, anlagde Residex sag ved de nederlandske retter.

17 Ved kendelse af 24. januar 2007 fulgte Rechtbank Rotterdam Gemeente Rotterdams anbringende om, at garantien var ugyldig under henvisning til, at den er i strid med EU-rettens regler om statsstøtte, og frifandt derfor kommunen for Residex' påstand. Sidstnævntes appel af denne dom blev forkastet af Gerechtshof te 's-Gravenhage (appelretten i Haag) ved dom af 10. juli 2008.

18 Residex iværksatte kassationsanke af denne dom ved den forelæggende ret. Denne anfører, at Gerechtshof te 's-Gravenhages konstatering af, at garantien, idet den udgør støtte i den i artikel 87 EF forudsatte betydning, skulle have været anmeldt til Kommissionen i medfør af artikel 88, stk. 3, EF, er ubestridt under kassationssagen.

19 Residex har navnlig anført, at Gerechtshof te 's-Gravenhage ikke har taget hensyn til, at artikel 88, stk. 3, EF kun kan påvirke gyldigheden af gennemførelsesbestemmelserne til en støtteforanstaltning, der er i strid med denne bestemmelse, såfremt annullation heraf fører til en genopretning hos den begunstigede af situationen fra

før støttens ydelse og hermed til fjernelse af den ved støttens ydelse forvoldte konkurrencefordrejning, altså konkret tilbagesøgning af lånet hos Aerospace.

20 Med støtte i bl.a. dom af 20. september 2001, Banks (sag C-390/98, Sml. I, s. 6117, præmis 73-80), og af 12. februar 2008, CELF og ministre de la Culture et de la Communication (sag C-199/06, Sml. I, 469, præmis 34-55), er Hoge Raad der Nederlanden af den opfattelse, at ophævelse af en uretmæssig støtte ved at kræve den tilbagebetalt er den logiske følge af, at støtten er ulovlig, og at de nationale domstole i princippet skal imødekomme en påstand om tilbagebetaling af en støtte, der er ydet i strid med artikel 88, stk. 3, EF.

21 I det foreliggende tilfælde var Gerechtshof te 's-Gravenhage således i modsætning til det af Residex anførte i medfør af forvaltningslovens artikel 3:40, stk. 2, beføjet til at annullere en retsakt, der er udført til gennemførelse at støtteforanstaltningen, som stridende mod nævnte bestemmelse i EF-traktaten. Hoge Raad der Nederlanden har i øvrigt anført, at Domstolen i en tilsvarende sag, der gav anledning til dom af 27. juni 2000, Kommissionen mod Portugal (sag C-404/97, Sml. I, s. 4897), fastslog, at garantien måtte anses for ugyldig, og at den nationale domstol i medfør af sin pligt til at genoprette følgerne af en ulovlig støtte derfor skulle annullere den.

22 Den forelæggende ret er imidlertid i tvivl om, hvorvidt en annullation af garantien er en effektiv foranstaltning med henblik på at genoprette situationen fra før långivningen, navnlig med henblik på beskyttelse af de parter, der er berørt af en konkurrencefordrejning som følge af lånet. Den forelæggende ret har herved angivet, at en annullation af garantien ikke vil medføre en ophævelse af den konkurrenceforvridende virkning af det forhold, at Aerospace har fået et lån, som dette selskab på normale markedsvilkår ikke ville have kunnet opnå. For at nå til en sådan ophævelse vil det være nødvendigt at tilbagesøge den gevinst, som Aerospace har haft i kraft af konkurrencefordelen.

23 Under disse omstændigheder har Hoge Raad der Nederlanden udsat sagen og forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Indebærer sidste punktum i artikel 88, stk. 3, EF (nu artikel 108, stk. 3, TEUF), at de nationale domstole — i et tilfælde som det foreliggende, hvor den ulovlige støtteforanstaltning er gennemført på den måde, at der er ydet långiveren en garanti med den virkning, at låntager blev i stand til at opnå et lån fra långiver, hvilket ikke havde været muligt for låntager på normale markedsvilkår — i medfør af deres pligt til at ophæve virkningerne af den ulovlige støtteforanstaltning er forpligtet til, eller i det mindste beføjet til at ophæve garantien, også selv om dette ikke samtidig fører til, at det med garantien ydede lån ophæves?«

Om det præjudicielle spørgsmål

24 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, dels om medlemsstaternes nationale domstole er kompetente til at annullere en garanti i en situation som i hovedsagen, hvori garantien er blevet stillet af en offentlig myndighed for at dække et lån, som et finansieringsselskab har tildelt en virksomhed, som ikke ville have kunnet opnå en sådan finansiering på normale markedsvilkår, dels, hvis dette spørgsmål besvares bekræftende, om EU-retten pålægger den nævnte domstol at annullere en garanti, der er opnået under sådanne omstændigheder.

25 For at kunne besvare spørgsmålets første led skal det bemærkes, at gennemførelsen af kontrolordningen med statsstøtte, som den følger af artikel 88 EF og Domstolens retspraksis hertil, dels tilkommer Kommissionen, dels de nationale retter (dom af 5.10.2006, sag C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich m.fl., Sml. I, s. 9957, præmis 36).

26 I denne forbindelse varetager Kommissionen og de nationale domstole særskilte, men indbyrdes supplerende funktioner (jf. dom af 11.7.1996, sag C-39/94, SFEI m.fl., Sml. I, s. 3547, præmis 41, af 21.10.2003, forenede sager C-261/01 og C-262/01, van Calster m.fl., Sml. I, s. 12249, præmis 74, og dommen i sagen Transalpine Ölleitung in Österreich m.fl., præmis 37).

27 Mens det alene er Kommissionen, der herved er underlagt Unionens retsinstansers efterprøvelse, som er kompetent til at træffe afgørelse om støtteforanstaltningernes forenelighed med fællesmarkedet, har de nationale retter til opgave at sikre borgernes rettigheder i tilfælde af tilsidesættelse af forpligtelsen ifølge artikel 88, stk. 3, EF til at give Kommissionen forudgående underretning om statsstøtte (dommen i sagen van Calster m.fl., præmis 75, og i sagen Transalpine Ölleitung in Österreich m.fl., præmis 38).

28 I denne forbindelse bemærkes, at en støtteforanstaltning, der iværksættes i strid med de betingelser, der følger af artikel 88, stk. 3, EF, er ulovlig (jf. dom af 21.11.1991, sag C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires og Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, Sml. I, s. 5505, præmis 17, og af 27.10.2005, forenede sager C-266/04 - C-270/04, C-276/04 og C-321/04 - C-325/04, Distribution Casino France m.fl., Sml. I, s. 9481, præmis 30). En sådan fortolkning bekræftes i øvrigt af artikel 1, litra f), i forordning nr. 659/1999.

29 Domstolen har i så henseende gentagne gange erklæret, at det i tilfælde af tilsidesættelse af denne artikel 88, stk. 3, EF påhviler de nationale retsinstanser at drage samtlige konsekvenser heraf i henhold til national ret, både for så vidt angår gyldigheden af de retsakter, som gennemfører støtteforanstaltningerne, og tilbagesøgning af den økonomiske støtte, der er tildelt under tilsidesættelse af denne bestemmelse (dommen i sagen van Calster m.fl., præmis 64, dom af 21.7.2005, sag C-71/04, Xunta de Galicia, Sml. I, s. 7419, præmis 49, og dommen i sagen CELF og Ministère de la Culture et de la Communication, præmis 41).

30 I hovedsagen er den forelæggende ret imidlertid af den opfattelse, at den garanti, der blev stillet Residex, er en ikke-anmeldt støtte og derfor ulovlig.

31 Det følger heraf, at de nationale domstole i Kongeriget Nederlandene, hvis dette er tilfældet, er kompetente til at drage samtlige konsekvenser af denne ulovlighed i henhold til national ret, herunder for så vidt angår gyldigheden af de retsakter, som gennemfører den nævnte garanti.

32 Med spørgsmålets andet led ønsker den forelæggende ret oplyst, om EU-retten pålægger de nationale domstole at annullere en garanti, som er blevet stillet under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede.

33 For at kunne besvare spørgsmålets andet led skal det bemærkes, at i henhold til Domstolens faste praksis er ophævelse af en uretmæssig støtte ved at kræve den tilbagebetalt med henblik på at genoprette den oprindelige situation den logiske følge af, at støtten er fundet ulovlig (jf. bl.a. dom af 8.5.2003, forenede sager C-328/99 og C-399/00, Italien og SIM 2 Multimedia mod Kommissionen, Sml. I, s. 4035, præmis 66, og af 28.7.2011, sag C-403/10 P, Mediaset mod Kommissionen, præmis 122).

34 Det hovedformål, som forfølges med tilbagesøgningen af ulovligt ydet statsstøtte, er således at fjerne den konkurrencefordrejning, som er forårsaget af den konkurrencefordel, som er opnået ved en sådan støtte (dom af 29.4.2004, sag C-277/00, Tyskland mod Kommissionen, Sml. I, s. 3925, præmis 76, og af 17.9.2009, sag C-520/07 P, Kommissionen mod MTU Friedrichshafen, Sml. I, s. 8555, præmis 57). Ved denne tilbagebetaling af støtten mister støttemodtageren jo den fordel, der var opnået på markedet i forhold til konkurrenterne, og situationen fra tiden før ydelsen af støtte er genoprettet (dom af 4.4.1995, sag C-350/93, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 699, præmis 22).

35 Det er kun, såfremt der forekommer ekstraordinære omstændigheder, at det vil være uhensigtsmæssigt at anordne tilbagebetaling af støtten (dom af 20.9.1990, sag C-5/89, Kommissionen mod Tyskland, Sml. I, s. 3437, præmis 16, samt dommen i sagen SFEI m.fl., præmis 70, og i sagen CELF og Ministère de la Culture et de la Communication, præmis 42).

36 I hovedsagen fremgår det ikke af sagsakterne, at sådanne ekstraordinære omstændigheder er blevet påberåbt for Kongeriget Nederlandenes domstole, hvorfor disse er forpligtet til at anordne tilbagebetaling af den i hovedsagen omtvistede støtte i henhold til national ret.

37 Med henblik på at foretage denne tilbagebetaling er det vigtigt, at de nationale domstole identificerer modtageren eller i givet fald modtagerne af støtten. Når en støtte ydes i form af en garanti, kan modtagerne af denne støtte være enten låntageren eller långiveren, eller under visse omstændigheder disse i fællesskab.

38 Det bemærkes i denne forbindelse, at den forelæggende ret ganske vist er af den opfattelse, at modtageren af den pågældende støtte i den sag, som den har fået forelagt, er Aérospace.

39 Når det lån, der ydes af et kreditinstitut til en låntager, garanteres af de offentlige myndigheder i en medlemsstat, opnår denne låntager nemlig normalt en økonomisk fordel og modtager således en støtte som omhandlet i artikel 87, stk. 1, EF, da de finansieringsomkostninger, som låntageren bærer, er lavere end dem, som den ville have haft, hvis den havde måttet opnå den samme finansiering og den samme garanti til markedspris.

40 Som det imidlertid fremgår af drøftelserne under retsmødet ved Domstolen, og som nævnt af generaladvokaten i punkt 71 i forslaget til afgørelse, fremgår det af visse konkrete forhold i forelæggelsesafgørelsen, at Residex i hovedsagen også ville kunne have fået en økonomisk gevinst af den pågældende garanti.

41 Ifølge den forelæggende ret befandt Aerospace sig nemlig i en økonomisk situation, som indebar, at selskabet ikke ville have været i stand til at opnå en kredit på kapitalmarkederne. Af denne grund er det kun ved hjælp af en garanti stillet af Gemeente Rotterdam, at Residex ydede selskabet et lån på lempelige vilkår i forhold til den gældende markedsrentesats. Det fremgår i øvrigt ikke af den for Domstolen forelagte sag, at Residex aflønnede Gemeente Rotterdam på normale markedsvilkår til gengæld for den fordel, som selskabet forventedes at ville opnå ved garantien.

42 Under disse omstændigheder og henset til de faktuelle omstændigheder, som er nævnt ovenfor i denne doms præmis 14, kan det ikke uden videre udelukkes, at den pågældende garanti er blevet stillet med henblik på en eksisterende fordring hos Residex, og dét inden for rammerne af en omlægning af Aerospaces gæld. Såfremt dette måtte være tilfældet, opnåede Residex ved garantien selv en erhvervsmæssig fordel, for så vidt — som det også er angivet i garantimeddelelsens afsnit 2.3.1 — sikkerheden i selskabets fordring er forøget på grund af den offentlige myndigheds garanti, uden at betingelserne for det garanterede lån i øvrigt blev tilpasset.

43 Det fremgår af det anførte, at det, henset til samtlige sagens særlige omstændigheder, tilkommer den forelæggende ret at identificere modtageren eller i givet fald modtagerne af den nævnte garanti og i henhold til de principper, der er anført i denne doms præmis 33, 34 og 36, at forlange tilbagebetaling af det pågældende samlede støttebeløb.

44 Efter denne præcisering skal det bemærkes, at EU-retten for så vidt angår en annullation af en garanti, uanset støttemodtageren, ikke pålægger nogen bestemt konsekvens, som de nationale domstole nødvendigvis skal drage med hensyn til gyldigheden af retsakterne om gennemførelse af statsstøtten.

45 Som det imidlertid fremgår af denne doms præmis 34, idet formålet med de foranstaltninger, som de nationale domstole er forpligtet til at træffe ved overtrædelse af artikel 88, stk. 3, EF, hovedsageligt er at genoprette den oprindelige konkurrencemæssige situation inden udbetalingen af den pågældende støtte, skal de sidstnævnte sikre, at de foranstaltninger, der træffes med hensyn til gyldigheden af disse retsakter, gør det muligt at nå et sådant formål.

46 Det tilkommer således den forelæggende ret at efterprøve, om en annullation af garantien, henset til de konkrete omstændigheder i den tvist, der er indbragt for den, kan være mere effektiv end andre foranstaltninger med henblik på at opnå nævnte genopretning.

47 Der kan således opstå situationer, hvor en ophævelse af en kontrakt, såfremt dette kan føre til en gensidig tilbagelevering af de af parterne leverede ydelser eller ophøret af den fordel for fremtiden, kan være bedre egnet til at nå målet med genopretning af den oprindelige konkurrencemæssige situation inden udbetalingen af støtten.

48 Det følger heraf, at den forelæggende ret i hovedsagen — når der ikke findes mindre indgribende processuelle skridt — kan annullere den garanti, som Gemeente Rotterdam har stillet Residex, hvis den er af den opfattelse, at denne annullation under de foreliggende omstændigheder kan føre til eller lette genopretningen af den oprindelige konkurrencemæssige situation, inden garantien blev stillet.

49 På baggrund af ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 88, stk. 3, sidste punktum, EF skal fortolkes således, at de nationale domstole er kompetente til at annullere en garanti i en situation som i hovedsagen, hvor den ulovlige støtteforanstaltning er gennemført ved en garanti, stillet af en offentlig myndighed for at dække et lån, som et finansieringsselskab har tildelt en virksomhed, som ikke ville have kunnet opnå en sådan finansiering på normale markedsvilkår. De nævnte domstole er ved udøvelsen af denne kompetence forpligtet til at sikre, at støtten tilbagesøges, og kan med henblik herpå annullere garantien, særligt hvis denne annullation, når der ikke findes mindre indgribende processuelle skridt, kan føre til eller lette genopretningen af den oprindelige konkurrencemæssige situation, inden denne garanti blev stillet.

Sagens omkostninger

50 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 88, stk. 3, sidste punktum, EF skal fortolkes således, at de nationale domstole er kompetente til at annullere en garanti i en situation som i hovedsagen, hvor den ulovlige støtteforanstaltning er gennemført ved en garanti, stillet af en offentlig myndighed for at dække et lån, som et finansieringsselskab har tildelt en virksomhed, som ikke ville have kunnet opnå en sådan finansiering på

normale markedsvilkår. De nævnte domstole er ved udøvelsen af denne kompetence forpligtet til at sikre, at støtten tilbagesøges, og kan med henblik herpå annullere garantien, særligt hvis denne annullation, når der ikke findes mindre indgribende processuelle skridt, kan føre til eller lette genopretningen af den oprindelige konkurrencemæssige situation, inden denne garanti blev stillet.

Underskrifter